

"200 yıllık aşâğılık kompleksimiz" den kurtulmak için geç bile kaldık"

Doç. Dr.
Bülent Arı

Hepimiz Anadolu kültür varlıklarımızın dünyada çok önemli bir yer sahip olduğunda hemfikiriz. Binlerce yıllık Anadolu medeniyetleri birikimi bugün farkında olmadan günlük hayatımızın her safhasında yer almış durumda. Coğrafi olarak köprü durumunda olmanın sebebiyle Çin, Hint, İraki, Mısır, Arabistan, Rusya, Orta Asya, Balkanlar ve Avrupa kültürleri de Anadolu'nun derinliklerine kadar nüfus etmiş. Bu kadar yoğun ve uzun süreli bir birliktelik dünyanın hiçbir yerinde yoktur. Asya, Avrupa, Amerika ve Afrika'daki coğrafi ve siyasi bölgelerin hemen hepsinde büyük çapta homojen bir yapıya rastlanır. Ya belli bir dinin ya da mezhebin, ya etnik bir yapının veya siyasi bir otoritenin hükümiyeti hemen göze çarpar. Ama hiçbirinde Anadolu'da olduğu gibi Hristiyan mezheplerinin üçünü, İslami mezheplerinin beşini, bütün Balkan milletlerini, Kafkas coğrafyasının tüm mikro etnik unsurlarını, Yahudi inancının bütün dünyadan toplamı gölmesi mertlerini bir arada bulamazsınız. Öyle ya da böyle bütün bu kültürler bir arada yaşarlar. Arada müzayade gelen küçük ölçekli siyasi ve askeri çatışmaları dünya hallerinden kabul etmek gerekir.

Son yüz senedir yaşadıklarımızın bunun tam tersi olduğunu iddia edenler olabilir. Marnafili, yemeklerimiz, hali kılim ve kumas dokumalarımız, türkü ve şarkılarımız, inançlarımız ve tarihi yapılarımız tezimizi destekleyecek çok daha fazla ipucu verecektir.

Dünyadaki turizm hareketlerinin büyük bölümünün işte bu kültürel farklılıklardan yararlandığını

muza dair etkili ifadelerdir. Aslında 200 yıllık tarihimizin kısa bir özeti bu ifadelerde saklıdır. Hâkim kültür batının her yeri idilası sonucu sürekli kendi kültürünü tanıtmaya çalışmışlardır. Yemeklerimizi, kayalarımızı, ev eşyalarımızı, objelerimizi ve sembollerimizi birer birer terk ettik. Porselen fincanlarda köz ateşe pişmiş Türk kahvesini yerine kağıt bardakta veya masajıpadı konsantre kahve her yeri kapladı. İnce belli cam bardakta demleme çay yerini kalın fincanda sallama çaya bıraktı. Türkistik mekanlarda ne tarhana çorbası, ne keşkek, ne erişte pilavı, ne yaprak sarması ikram ediyoruz. Yemeklerin yanında lavaş veya yufka yok. El yapımı kefir, bağı, oltu tepsiplerimizden de alıp götürmüyoruz. Koskocan İstanbul'da süskül olarak sanat, halk ve tasavvuf musiki icraatı yok. Gelen yabancı ve Türklerin bu müzikleri dinleyebileceği konser salonları yok.

Bu şartlarda hangi kültür öğelerini dışarıya taşıyıp üstün vasıflarımızdan habesdebiliriz. Her yeri ucuz Çin malı bediyelik eşya sarmış durumda. Zengin bir turistin alabileceği kayda değer ve üstün vasıflı bir mamul her yerde satılmıyor. Dikağı boş, işliği tasarımların urunları taşınmayan deri kofeksiyon unsurlarını, turistik zorla dükkanları sokarak satmaya çalışıyoruz. Tek para eden ücret, 40-50 sene önce dokunmuş kılim ve halılarımız. Bütün Anadolu köylerinden toplansa toplansa bitirilemeyen bir kaynak. Onlar da tükenmiş zaman ne yapacağımız meçhul. Üstelik çoğunu bugünkü emekle üretilenle mükiyese edileğünde yok pulusunu elden çıkartıyoruz. En kıymetli kültür varlığımız olan tepsi işlemlerimizin ve hali-kilim dokumalarımızın esaslı bir kitabı yok ki standartlarını yabancılarla anlatabilelim.

200 yıllık aşâğılık kompleksimizden kurtulmak için geç bile kalınmıştır. Bu hususta sadece ilgili ve yetkili kurumlara değil, fertlere de büyük görev düşmektedir. Türkiye'nin İstanbul'da Topkapı ve Dolmabahçe Sarayları ile Ayasofya Müzesi'nden, Anadolu'nun Kapadokya ile Sürmeli Manastırı'ndan ibaret olmadığını anlatmak için çok daha fazla mesaleye ihtiyaç vardır. Avrupa'da aynı ülke içindeki pek çok şehir birbirine benzemiyor, Türkiye'de her şehrin, hatta her köyün kültürü farklı özellikler taşır. Bu farklılıkları bile yansıtmak yeterli gelir kitaplarımız yoktur.

İhtisad olarak Türkiye'nin yükselecek bir yıldız olduğu hususunda bütün dünya hemfikir. Oyleyse tarih, kültürel, sanatsal bütün birikimimizin farkında olarak hayatımızı yeniden tanımlayalım. Çaktımdır hızla uzlaşmışımız hayat tarzımızdaki kültürel öğelerimizi benimsemeye başlamamız halinde, bunları dışarıya da taşıyabiliriz kolaylaşacaktır. Türkiye sen yıllarda her alanda başarıya erişmiş oluyor. Tarihimize barışıyor, bereketlenmeden kurtuluyor, insanımızla barışıyoruz. Artık kültürümüzle de başınan zamanı geldi de geçiyor bile.

We've even been late to get rid of our 200-year old inferiority complex

We are all of the same opinion of our cultural assets have a very important place in the world. Today, thousands of years of Anatolian civilizations' accumulations have taken their place in every aspect of our daily lives unconsciously. Being a geographical bridge, cultures of China, India, Persia, Egypt, Arabia, Russia, Middle Asia, Balkans and Europe have ingrained the depths of Anatolia. There is no place on earth such an intense and long run relationship. A homogenous structure is being encountered within the geographical and political regions of

There may be those who claim what we have lived through for the last hundred years are just the opposite. However, our cuisine, carpets, rugs and woven fabrics, ballads and songs, beliefs and historical structures would support our thesis and give more clue.

Asia, Europe, America and Africa. Either the domination of a certain religion or sect's, or an ethnic structure or political authority's can easily be recognized. Yet one can find the three sects of Christianity, five sects of Islam, all nations of Balkan, all the micro ethnic characterizations of geography of Kazakhstan, Jewish people coming all over the world have been mingled in nowhere but Anatolia. By any means, all the cultures have succeeded to live together for some thousands of years. Small or big, all the conflicts have been lived in between should be considered as a state of the world.

There may be those who claim what we have lived through for the last hundred years are just the opposite. However, our cuisine, carpets, rugs and woven fabrics, ballads and songs, beliefs and historical structures would support our thesis and give more clue.

Undoubtedly, the most of the tourism activities in the world are being done to see these differences in their actual places. All countries prepare souvenirs in order to show its cultural assets. Sold souvenirs are big sources of income and can be regarded as export items. Turkey has sold silk, suu and sand in order to earn foreign Exchange. When it is understood that as the number of beds were not sufficient for increasing number of tourists, with big incentives, construction of big hotels have been accelerated. In fact it is obvious that, it is possible to come to Turkey for almost 300 Euros by plane, stay in all included hotels and go back home. What we have left is only the subsistence wage. Recently, 'Master Plan of Tourism Consultation Meeting' was held by Istanbul Metropolitan Municipality. It was emphasized that, for each tourist 600 Dollars is spent for them to come and from each tourist we receive 585 Dollars of income. It is clear that we are still in loss. A participant stated that tourists wouldn't come as we don't have an Opera Building.

Another claimed that, less Europeans are coming since they cannot find their cuisine.

They are the expressions from which it is obvious that we still haven't understood movements in world tourism. They were effective statements that we are unaware of not only tourism but also sociology. Actually, short outline of our 200 year history is hidden in that phrase. Because of the dominant culture of Europe, we constantly tamiliate our culture implicitly. We left our food, clothes, household appliances, objects, symbols one by one. Turkish coffee served in porcelain cups replaced by concentrated coffee in paper cups or mugs. Brewed tea used to serve in thin glasses replaced by tea-bags in thick cups. We are not serving turkuma soup, keşkek, erizek, yaprak sarması in touristic places. Neither lavas nor pide are served with meals. Our hand-made ambers, carreta rosaries Oltu beads are not being sold. In a city like Istanbul there is no constant art, folk or Sufi music are being held. There are no concert halls for Turks and foreigners.

How can we introduce any of our cultural assets to other nations and talk about our superior qualifications, under these conditions? Cheap Chinese souvenirs are all over. A product that a rich tourist is able to buy is not sold everywhere. We are trying to sell simple stitched, leather confection that are not products of a designer with great pressure. The only worthy products are carpets and rugs that were woven 40-50 years ago. A source from the villages all over the Anatolia that hasn't been finished. It is unknown what we are going to do after they will have finished. Besides, we sell them off for cheaper that cannot be compared with contemporary worth. As we don't have a real book of our rosary processing or rug and carpet weaving, we cannot tell their standardisations to foreigners.

It is quite late to get rid of our 200 year inferiority complex. In this respect not only authorities but also individuals have roles. More effort is needed to tell Turkey is not composed of Topkapı and Dolmabahçe Palaces and St. Sophia Museum of Istanbul, Cappadocia and Sürmeli Monastery of Anatolia. Although a lot of cities in Europe are similar to each other, each cities even districts in Turkey has its own characteristics. We even don't have enough books that reflect these differences.

Whole world shares the same opinion of Turkey is economically a rising star. Then, we have to rearrange our lives by being aware of our all, historical, cultural and artistic accumulations. If we start to embrace our cultural characterizations that have long been ignored, it will be easy to introduce them off the borders. In recent years, Turkey prefers to be peaceful in every field. We are making up with our history, getting rid of our fears, making up with our people. It is now high time to make up with our culture as well.

Son yüz senedir yaşadıklarımızın bunun tam tersi olduğunu iddia edenler olabilir. Marnafili, yemeklerimiz, hali kılim ve kumas dokumalarımız, türkü ve şarkılarımız, inançlarımız ve tarihi yapılarımız tezimizi destekleyecek çok daha fazla ipucu verecektir.

İçin yapıldığına şüpheli yoktur. Her ülke, turistlere kendi kültür varlığından kesitler sunmak için mabeyal hazırlar. Sahilin bu materyaller büyük gelir kaynağı olup ihac kalemi sayılabilir. Türkiye uzun yıllar döviz kazanmak için yurt dışına deniz, kum ve güneş satmıştır. Turist sayısı artınca yatacak sayısının azlığı anlaşılınca büyük tesislerle ösel inşasına hız verilmiştir. Fakat şu an görülüyor ki, takriben 300 Euro'yu uçaklarımızla turistleri getirip her şey dahil tam pansiyon yedirep içirep menleketlerine gönderiyoruz. Bize kalan bir aşğı ücret parasıdır. Geçtiğimiz günlerde İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından "Turizm Master Planı İşçişare Toplantısı" düzenlendi. Her bir turist gelmesi için 600 dolar civarında para harcandığı, buna mukabil 585 dolar gelir elde ettiğimiz vurgulanmış. Hâlen zararlı olduğumuz anlaşılıyor. Bir kültürün, opera binasının olmadığını hatırlatarak tabii ki turistin gelmeyeceğini beyan etti. Bir başkasının, güneyi Avrupalıların kendi yemeklerini bulamadıkları için az geldiği üzerineydi.

Dünya turizm hareketlerini hâli anlamamışızın en güzel ifadeleriydi bunlar. Sadece turizm değil, sosyolojiden de habersiz olduğumuz